

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเฉพาะประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. ชุดการเรียนรู้
4. แผนการจัดการเรียนรู้
5. ประสิทธิภาพ
6. ค่าดัชนีประสิทธิผล
7. ความพึงพอใจ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 1-7) กล่าวถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้า การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้อง

ตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการ

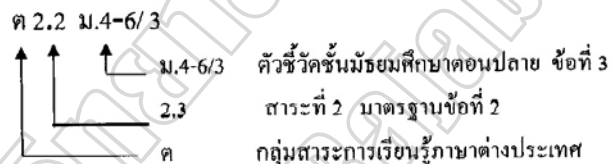
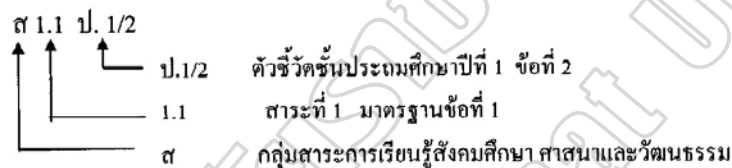
พัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษา เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร สอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้



สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย : ความรู้ ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร ความชื่นชม การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และภูมิใจในภาษาประจำชาติ

2. คณิตศาสตร์ : การนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิต และศึกษาต่อ การมีเหตุมีผลมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

3. วิทยาศาสตร์ : การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์

4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย

5. สุขศึกษาและพลศึกษา : ความรู้ ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพอนามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและมีทักษะในการดำเนินชีวิต

6. ศิลปะ : ความรู้และทักษะ ในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สุนทรียภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ

7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ความรู้ทักษะ เจตคติในการทำงาน การจัดการ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้เทคโนโลยี

8. ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความเหมาะสมชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ ที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ใน

8 กลุ่มสาระ ซึ่งกำหนดไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2552 :114-115) ได้อธิบายรายละเอียดของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

ความสำคัญ ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก โดยกำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาค่านิยมของตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยม ด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1. มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

2. รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้
สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

มาตรฐาน ส1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม ธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชนชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน และกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวเคราะห์ สรุปล และใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมี 5 สาระ 11 มาตรฐาน สาระที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ สาระที่ 5 สาระประวัติศาสตร์

ชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้หรือชุดการสอน มาจากคำว่า Instruction Package หรือ Learning Package หรือ Instructional Kits เดิมทีเคยมักใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน ต่อมาแนวคิดในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นจึงมีผู้นิยมเรียกชุดการสอน เป็นชุดการเรียนรู้ บางคนมักจะเรียกรวมกันว่าชุดการเรียนการสอน มีคณะกรรมการพัฒนาการสอน และผลิตวัสดุอุปกรณ์ ได้ใช้คำว่า ชุดการเรียนการสอน โดยให้เหตุผลว่าการเรียนรู้เป็นกิจกรรมของ นักเรียน และการสอนเป็นกิจกรรมของครู กิจกรรมการเรียนการสอนของครูกับนักเรียนจะต้องเกิดคู่กัน (บุญเกื้อ ทวีธาเวช. 2542 : 91) ดังนั้นที่จะกล่าวต่อไปนี้มีผู้วิจัยจึงใช้คำว่า "ชุดการเรียนรู้" เพื่อที่จะคลุมถึงกิจกรรมของครูและนักเรียน ชุดการสอน

ความหมายของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

บุญเกื้อ ควรรณเวช (2542 : 91) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง สื่อการสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นชุดของสื่อประสม (Multi Media) ที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจพร้อมที่จะสอน

เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542 : 3) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง ระบบการผลิตและการนำสื่อประสมที่สอดคล้องกับวิชา หน่วยการสอน และหัวข้อ มาช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้บรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จิรภัทร์ บัวสุวรรณ (2543 : 29) กล่าวว่าชุดการเรียนรู้ คือ สื่อการเรียนการสอนที่ครูสร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วยวัสดุ อุปกรณ์หลายชนิด และองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ประกอบในการเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รับความสำเร็จ

ชลสิทธิ์ จันทาสี (2543 : 10) กล่าวว่าชุดการเรียนรู้ คือ การรวบรวมสื่อสำเร็จรูปซึ่งส่วนมากประกอบด้วย คำชี้แจง ชื่อเรื่อง จุดมุ่งหมาย กิจกรรม และการประเมินผลนักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจที่เป็นขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนนั้น ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ศุภาภรณ์ ทิพย์สุวรรณ (2543 : 10) ได้กล่าวถึงความหมายของชุดการเรียนรู้ว่าเป็นสื่อการเรียนต่างๆ ที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองภายในชุดการเรียนจะประกอบด้วยสื่อต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

หนึ่งนุช ภาพักดี (2543 : 14) กล่าวว่าชุดการเรียนรู้ เป็นสื่อการเรียนสำเร็จรูปประกอบด้วยอุปกรณ์หลายชนิดที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองขั้นตอนที่ระบุไว้ในชุดเพื่อให้บรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพึ่งครูน้อยที่สุด ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างอิสระด้วยความสะดวกสบายตามความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งตนเองในการศึกษาหาความรู้

ศุภาพร บุญหนัก (2544 : 8) ได้กล่าวถึงความหมายของชุดการเรียนรู้ว่าเป็นการนำเอาสื่อการสอนหลายๆ อย่างมาใช้ร่วมกันโดยให้สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง เนื้อหา และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถหรือทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพชรรัตนา เทพพิทักษ์ (2545 : 30) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ คือ ชุดการเรียน หรือชุดการสอนนั้น ซึ่งหมายถึง สื่อการสอนที่ครูเป็นผู้สร้าง ประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์หลายชนิดและองค์ประกอบอื่น เพื่อให้นักเรียนศึกษาและประกอบปฏิบัติการด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ และมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ในการประกอบการเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ

มยุรี บุญเยี่ยม (2545 : 12) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง สื่อการสอนที่ประกอบด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสามารถเป็นการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยมีครูเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการเรียนรู้เพื่อให้ ผู้เรียน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 : 51) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึงสื่อการสอน ชนิดหนึ่งที่เป็นลักษณะของสื่อประสม เป็นการใช้สื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป ร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับความรู้ที่ต้องการ โดยอาจจัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนตามหัวข้อ เนื้อหา และประสบการณ์ ของแต่ละหน่วย ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจจัดเอาไว้เป็นชุด ๆ บรรจุในกล่อง ซอง หรือ กระเป๋า ชุดการสอนแต่ละชุดประกอบด้วยเนื้อหาสาระ บัตรคำสั่ง / ใบงาน ใบกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร/ ใบความรู้ เครื่องมือหรือสื่อที่จำเป็นสำหรับ กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแบบวัดประเมินผลการเรียนรู้

อัญชญา โทธิพลากร (2545 : 67) ได้กล่าวถึงชุดการเรียนรู้ว่า ชุดการเรียนรู้เป็นสื่อการสอนที่ ครูสร้างขึ้น โดยใช้วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมหลายชนิดประกอบกัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี และบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ตามความสามารถ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง และมีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ในที่นี้หมายถึง สื่อการเรียน การสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ มีองค์ประกอบสำคัญคือ คู่มือการใช้ชุดการเรียน แบบฝึกหัดระหว่างเรียน ใบกิจกรรม เนื้อหาสาระ แบบประเมินผล โดยในแต่ละ หน่วยการเรียนย่อยจะมีจุดประสงค์การประเมินก่อนเรียน กิจกรรมการเรียน การประเมินหลังเรียน

มาลัย จงเจริญมั่งคั่ง (2546 :37) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ (Learning package) หมายถึง เอกสาร ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น เพื่อให้ในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วยเรื่องประวัติความเป็นมา อาชีพ บุคคลสำคัญ แหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นกระบวนการ ในการแสวงหาความรู้จากท้องถิ่นด้วยตนเองและนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากที่สุด

พรสวรรค์ จรัสรุ่งชัยสกุล (2547 : 13) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้สอดคล้องกันว่าเป็นบทเรียนที่มีการจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาให้เป็นระบบ และรัดกุม มีจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่เด่นชัด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในระยะเวลาอันสั้น โดยที่กำหนดกิจกรรม เวลา และสื่อการเรียนไว้อย่างชัดเจน

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง สื่อที่ใช้ประกอบการสอนสำหรับครู เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ ให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน เรื่อง ครูสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประเภทของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้สามารถจำแนกได้หลายประเภทตามลักษณะของการนำไปใช้และวัตถุประสงค์การนำไปใช้ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนักวิชาการได้จำแนกไว้ดังนี้ บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 179) ได้แบ่งชุดการเรียนรู้หรือชุดการสอนไว้ 3 ประเภทดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้แบบเรียนด้วยตนเอง หรือชุดการสอนรายบุคคล ประกอบด้วยบทเรียน โปรแกรม แบบประเมินผล และ สื่อการเรียน
2. ชุดการเรียนรู้แบบเรียนเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนเป็นกลุ่มตามบัตรคำสั่งที่อยู่ในชุดการสอน โดยทั่วไปจัดแบบศูนย์การเรียน
3. ชุดการเรียนรู้ประกอบการบรรยายของครู เป็นชุดการสอนที่ช่วยในการสอนของครู ในการสอนนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ และครูต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษา เนื้อหาในเวลาที่กำหนดและพร้อม ๆ กัน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2542 : 95-96) ได้กล่าวว่าชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียน ตามแต่ละชนิดของชุดการสอนภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดเอาไว้อย่างละเอียด อาจทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้
2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียน ประกอบกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ในชุดการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคล ประกอบด้วยคำอธิบายในเรื่องที่ศึกษา คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการกิจกรรม และการสรุปบทเรียน
3. ใบความรู้และสื่อจะบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่าง ๆ อาจประกอบด้วย บทเรียน โปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป แผ่นภาพ โปรเจกต์ หุ่นจำลอง รูปภาพ

4. แบบประเมินผู้เรียนจะทำการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังเรียน แบบประเมินที่อยู่ในชุดการสอน อาจจะเป็นแบบฝึกหัดจับคู่ หรือให้ทำกิจกรรม

ศิวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 : 52 – 53) ได้แบ่งชุดการเรียนรู้หรือชุดการสอนออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยายของครู เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่มุ่งเน้นการปูพื้นฐานให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดการสอนแบบนี้ลดเวลาในการอธิบายของครูผู้สอนให้พุดน้อยลง เพิ่มเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติมากขึ้น โดยใช้สื่อที่มีอยู่พร้อมในชุดการสอน ในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ สิ่งสำคัญ คือ สื่อที่นำมาใช้จะต้องให้ผู้เรียนได้เห็นชัดเจนทุกคนและมีโอกาสได้ใช้ครบทุกคนหรือทุกกลุ่ม

2. ชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ประมาณกลุ่มละ 4 – 8 คน โดยใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในชุดการสอนแต่ละชุด มุ่งที่จะฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน ชุดการสอนชนิดนี้มักใช้ในการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม

3. ชุดการสอนรายบุคคลหรือชุดการสอนตามเอกัตภาพ เป็นชุดการสอนที่เรียนด้วยตนเอง เป็นรายบุคคล คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ตามความต้องการและความสนใจของตนเองอาจจะเรียนที่โรงเรียนหรือเรียนที่บ้านก็ได้ จุดประสงค์หลัก คือมุ่งให้ทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชาเพิ่มเติม และผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

อัญชญา โทธิพิศากร (2545 : 69) ได้กล่าวถึงประเภทของชุดการเรียนรู้สอดคล้องกันว่า ชุดการเรียนรู้แต่ละประเภทนั้น จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของครูและนักเรียนแตกต่างกัน ดังนั้นรูปแบบการสร้างชุดการเรียนรู้ของผู้วิจัยจะเน้นที่ตัวนักเรียน นักเรียนเป็นผู้ทำการศึกษาเนื้อหาจากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการปรึกษาหารือกันเป็นคู่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนด้วยกัน ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาเมื่อนักเรียนพบปัญหาหรือมีข้อสงสัยขณะทำการศึกษาค้นคว้าชุดการเรียนรู้

พรสวรรค์ จรัสรุ่งชัยสกุล (2547 : 15) ได้กล่าวถึงประเภทของชุดการเรียนรู้ว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองโดยมีการปรึกษาหารือกันเป็นกลุ่ม และมีครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะหรือเป็นที่ปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัยในชุดการเรียนนั้น ชุดการเรียนนี้เหมาะสำหรับนำมาใช้กับนักเรียน

จากการศึกษาประเภทของชุดการเรียนรู้ที่นักการศึกษากล่าวมาผู้วิจัยสรุปว่า การแบ่งประเภทของชุดการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการใช้ว่าใช้ในลักษณะใด สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในลักษณะชุดการเรียนรู้ประกอบคำบรรยายของครู ที่มุ่งเน้นในการขยาย

เนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดการสอนแบบนี้ลดเวลาในการอธิบายของครูผู้สอนให้พบน้อยลง เพิ่มเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติมากขึ้น โดยใช้สื่อที่มีอยู่พร้อมในชุดการสอน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียน

องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้

การสร้างชุดการเรียนรู้ จะต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง ที่สำคัญหรือเป็นองค์ประกอบหลัก เพื่อจะได้นำมากำหนดองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ที่สร้างให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

บุญเกื้อ ควรวาเวช (2542 : 95 –96) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้สรุปได้ คือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับครูผู้สอน หรือผู้เรียน ตามแต่ชนิดของชุดการสอน ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดการสอนไว้อย่างละเอียด
 2. บัตรคำสั่ง หรือ คำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียน หรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ในชุดการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคล จะประกอบด้วย
 - 2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา
 - 2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการ
 - 2.3 การสรุปบทเรียน
 3. เนื้อหาสาระ และสื่อ จะบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่างๆ อาจจะประกอบด้วยบทเรียน บทโปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป แผ่นภาพ โปรเจกเตอร์ วัสดุกราฟิก หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง รูปภาพ ฯลฯ ผู้เรียนจะต้องศึกษาจากสื่อการสอนต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ใน ชุดการสอน ตามบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้
 4. แบบประเมินผล ผู้เรียนจะทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองก่อน และหลังเรียน แบบประเมินผลที่อยู่ในชุดการสอน อาจจะเป็น แบบฝึกหัด แบบทดสอบเลือกตอบ จับคู่ผลจากการทดลอง หรือ ให้ทำกิจกรรม
- กิดานันท์ มลิทอง (2543 : 85) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้สรุปได้ คือ
1. คู่มือ สำหรับผู้สอนในการใช้สอน และสำหรับผู้เรียนในการใช้ชุดการสอน
 2. คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการสอนหรือการเรียน
 3. เนื้อหาบทเรียนจัดอยู่ในรูปของสไลด์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง วัสดุกราฟิก วิดิทัศน์ หนังสือ บทเรียนคอมพิวเตอร์

4. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการให้ผู้เรียนทำรายงาน กิจกรรมที่กำหนดให้หรือค้นคว้าต่อจากที่เรียนไปแล้ว เพื่อให้มีความรู้ที่กว้างขวางขึ้น

5. แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนนั้น เพื่อการประเมินการเรียนรู้ อุบล พวงสุวรรณ (2544 : 11-12) ได้สรุปส่วนประกอบของชุดการเรียนรู้ เกี่ยวกับส่วนประกอบของชุดการเรียนรู้ สรุปได้ 5 ประการ คือ

1. บทนำหรือคำชี้แจง (Introduction Prospectus) อธิบายถึงความสำคัญของชุดการเรียนรู้ ขอบข่ายของสิ่งที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ ข้อเสนอแนะวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆที่จัดไว้ ซึ่งผู้เรียนดำเนินการตามคำชี้แจง ก็สามารถบรรลุจุดประสงค์ในการเรียนได้

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Specific of Behavioral Objective) เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมที่พึงเกิดกับผู้เรียนหลังจากผู้เรียนได้เรียนบทเรียนจบแล้ว ในการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ต้องใช้ถ้อยคำชัดเจนรัดกุม มีความหมายเฉพาะเจาะจงและระบุออกมาเป็นการกระทำที่พึงวัดได้ สังเกตได้ว่าผู้เรียนควรทำอะไรบ้างหลังจากเรียนจบบทเรียนแล้ว

3. การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Assessment) เป็นการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนโดยอาจอยู่ในรูปแบบของการทดสอบข้อเขียนหรือการปฏิบัติงาน โดยปกติมักจะใช้แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ ในการประเมินอาจคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ซึ่งการประเมินผลก่อนเรียนนี้มีวัตถุประสงค์สรุปได้ 2 ประการ

3.1 เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนว่า มีเพียงพอที่จะเรียนบทเรียนนั้นๆหรือไม่

3.2 เพื่อวัดประเมินผลว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้หรือไม่ ถ้ามีความรู้เดิมในเรื่องที่จะเรียนอย่างดี ก็ไม่จำเป็นต้องเรียนในชุดการเรียนนั้น แต่ไปเรียนเรื่องอื่นที่ผู้เรียนมีความรู้ยังไม่เพียงพอ

4. กิจกรรมการเรียนรู้ (Activities or Tasks) และสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียน และเนื้อหาบทเรียนกล่าวคือ การจัดกิจกรรมนั้น ควรคำนึงถึงการเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้เรียนได้ด้วยตนเองตามขีดความสามารถของแต่ละคน ไม่ต้องกังวลกับคนอื่น หรือกับความช้าเร็วในการเรียนกิจกรรมที่เรียนควรมีความหลากหลาย ที่เน้นขั้นตอนการสื่อสารในลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้เท่าเทียมกัน รวมทั้งประสบการณ์เดิม ระดับของผู้เรียนด้วยทั้งนี้การจัดกิจกรรมควรใช้สื่อที่หลากหลายเหมาะสมก็เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของแต่ละคน

5. การประเมินผลหลังเรียน (Post - Assessment) มีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนแสดงความสามารถว่า หลังจากเรียนไปแล้วสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนรู้หรือไม่ โดยการทำข้อทดสอบหลังการเรียน และตรวจคำตอบที่เฉลยไว้ด้วยตนเอง เพื่อดูว่าตนนั้นประสบ

ความสำเร็จหรือไม่เพียงใด และบทพร้อมตรงไหน และควรช่วยให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนักเรียนได้มีโอกาสพัฒนา

ศุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 : 52) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ซึ่งสรุปได้คือ

1. คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นคู่มือ หรือ แผนการสอนสำหรับผู้สอนใช้ศึกษาและปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดชี้แจงไว้อย่างชัดเจน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดชั้นเรียน บทบาทของผู้เรียน เป็นต้น

2. บัตรคำสั่ง หรือ บัตรงาน เป็นเอกสารที่บอกให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บรรจุอยู่ในชุดการสอน บัตรคำสั่ง หรือ บัตรงาน จะมีครบตามจำนวนกลุ่มหรือ จำนวนผู้เรียน ซึ่งในบัตรคำสั่ง หรือ บัตรงาน นั้นจะอธิบายในเรื่องที่ศึกษา คำสั่งให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรม และการสรุปบทเรียน

3. เนื้อหาสาระและสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ จัดไว้ในรูปของสื่อที่หลากหลาย ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรก เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือวารสาร บทความ ใบบทความรู้ของเนื้อหาเฉพาะเรื่อง เป็นต้น ส่วนประเภทที่สอง เป็น โสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภาพ แผนภูมิ เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ซีดีรอม เป็นต้น

4. แบบประเมินผล เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดและประเมินความรู้ด้วยตนเองทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน ซึ่งอาจจะมีหลากหลายรูปแบบ

พรสวรรค์ จรัสรุ่งชัยสกุล (2547 : 30) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้มีส่วนประกอบดังนี้

1. ชื่อชุดการเรียนรู้
2. คำชี้แจง ส่วนที่อธิบายลักษณะของชุดการเรียนรู้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ ส่วนที่ระบุเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นหลังจากนักเรียนทำชุดการเรียนรู้นั้นจบลงแล้ว
4. เวลาที่ใช้ ส่วนที่บอกเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการทำชุดการเรียนรู้
5. สื่อการเรียน ส่วนที่ระบุสื่อทั้งหมดที่ใช้ในการทำชุดการเรียนรู้
6. เนื้อหา ส่วนที่เสนอความรู้ให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วย
 - 6.1 เอกสารแนะแนวทาง
 - 6.2 ใบบทความรู้
7. แบบฝึกทักษะ ส่วนที่กำหนดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

ที่ตั้งไว้

8. การประเมินผล ส่วนที่นักเรียนได้ประเมินความรู้ความสามารถของตนเอง
 ฮุสตัน (Houston 1972 :10 -15) ได้ระบุว่าชุดการเรียนรู้ต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วนคือ
 ส่วนที่ 1 คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความสำคัญของบทเรียน ขอบข่ายของชุดการเรียนรู้
 ความรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนควรมีก่อนเรียนและขอบข่ายของกระบวนการทั้งหมด

ส่วนที่ 2 จุดมุ่งหมาย หมายถึงข้อความที่ชัดเจนซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรจะประสบ
 ความสำเร็จหลังจากเรียนแล้ว

ส่วนที่ 3 การประเมินผลเบื้องต้น เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนอยู่ในระดับใดและเพื่อดูว่าผู้เรียน
 สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายเพียงใด

ส่วนที่ 4 การกำหนดกิจกรรม การกำหนดแนวทางและวิธีการเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
 โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย

ส่วนที่ 5 การประเมินขั้นสุดท้าย เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้หลังจากที่เรียนไปแล้ว
 จากความคิดเห็นของนักการศึกษาที่กล่าวมา เกี่ยวกับองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุป
 องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ที่ได้จัดทำมีองค์ประกอบดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้ชุดการเรียนรู้
2. จุดประสงค์
3. บัตรคำสั่ง
4. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
5. บัตรเนื้อหา
6. บัตรแบบฝึกการเรียนรู้

การสร้างชุดการเรียนรู้

ในการสร้างชุดการเรียนรู้นั้น ผู้สร้างต้องรู้จักการสร้างชุดการเรียนรู้ก่อนว่าต้องมีการดำเนินการ
 อย่างไร ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการนี้มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ตุกิจ ศรีพรหม (2542 : 69 -70) ได้กล่าวว่า การสร้างชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้
 ประกอบด้วยขั้นตอน 10 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดหมวดหมู่ เนื้อหา และประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการเป็น
 แบบสหวิทยาการตามที่เหมาะสม
2. กำหนดหน่วยการสอน โดยการแบ่งเนื้อหาวิชาที่ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน
 ในหนึ่งสัปดาห์ หรือหนึ่งครั้ง
3. กำหนดหัวเรื่อง ในการสอนแต่ละหน่วย ผู้สอนจะให้ประสบการณ์อะไรบ้างกับผู้เรียน
 กำหนดออกมาประมาณ 4 – 6 หัวข้อ

4. กำหนดมโนทัศน์และหลักการให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง และสรุปรวมแนวคิด สารและหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน
 5. กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง ควรกำหนดเป็นจุดประสงค์ทั่วไป แล้วเปลี่ยนแปลงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง
 6. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอน
 7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินผลให้ สอดคล้อง กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากที่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่
 8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการใช้ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อการสอน ควรจัดไว้ เป็นหมวดหมู่ ก่อนที่นำไปทดลอง และหาประสิทธิภาพ
 9. หาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อประกันว่าชุดการสอนที่สร้างนั้นมีประสิทธิภาพ ผู้สร้างจะต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วย ให้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล
 10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้รับการปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถนำไปสอนผู้เรียนตามประเภทของชุดการสอนและตามระดับการศึกษาซึ่งในการนำชุดการสอน ไปใช้มีขั้นตอน คือ
 - 1) ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน
 - 2) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 - 3) ขึ้นประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน (ชั้นสอน)
 - 4) ขึ้นสรุปผลการสอน เพื่อสรุปมโนทัศน์และหลักการที่สำคัญ
 - 5) ทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อดูพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2541 : 123) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ 10 ขั้นตอน คือ
1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชาหรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการ ตามที่เหมาะสม
 2. กำหนดหน่วยการสอน แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน โดยประมาณเนื้อหาที่จะให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ ในหนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งครั้ง
 3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้จะสอนต้องกำหนดชื่อเรื่องให้สัมพันธ์กับเนื้อหาในแต่ละบทเรียน
 4. กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการ จะต้องให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปรวมแนวคิด สารหลักเกณฑ์สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาที่สอนให้สอดคล้องกัน

5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่องเป็นจุดประสงค์ทั่วไปก่อน แล้วเปลี่ยนเป็น วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่มีเงื่อนไขและเกณฑ์พฤติกรรมไว้ทุกครั้ง

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งจะเป็น แนวทางในการเลือก และการผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียน

7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม โดยใช้การสอนแบบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากผ่านกิจกรรมการสอน มาเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมกรเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ แล้วจัดสื่อการสอนเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่

9. หาประสิทธิภาพชุดการสอน เพื่อต้องการรู้ว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ในการสอน ผู้สร้างจำต้องกำหนดเกณฑ์ขั้นล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการว่า การเรียนรู้ เป็นการช่วย ให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล

10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้รับการปรับปรุง และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ที่ตั้งไว้แล้ว สามารถนำไปสอนได้ตามประเภทของชุดการสอน และระดับการศึกษา

เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542 : 37-38) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ สรุปได้ คือ

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหา และประสบการณ์ เป็นการกำหนดว่าจะทำชุดการสอนในวิชา

อะไร ระดับชั้นใด โดยอาจดูแนวเนื้อหาจากหลักสูตร หรือ แผนการสอนในแต่ละวิชาเพื่อเป็นแนวทาง

2. กำหนดหน่วยการสอน ซึ่งเป็นการแบ่งเนื้อหาวิชา ออกเป็นหน่วยย่อย ที่ครูจะสามารถ ถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ใน 1 สัปดาห์ หรือ 1 ครั้ง ซึ่งอาจจะใช้เวลา 1-3 คาบ แล้วแต่ผู้ผลิตชุดการสอน

3. กำหนดหัวเรื่องในการสอนแต่ละหน่วย ผู้สอนต้องถามตนเองเสมอว่าจะให้ประสบการณ์ อะไรบ้างกับผู้เรียน

4. กำหนดมโนทัศน์และหลักการ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับหน่วยการสอนและหัวเรื่อง โดยจะสรุปเป็นแนวคิด สารและหลักเกณฑ์

5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่องและมโนทัศน์โดยอาจจะคิดเป็น จุดประสงค์ทั่วไปก่อน แล้วจึงเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งต้องมีเกณฑ์ในการเปลี่ยน พฤติกรรมไว้ทุกครั้ง

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยกำหนด แนวทางการเรียนโดยละเอียดว่า ผู้สอนและผู้เรียนต้องปฏิบัติกิจกรรมอะไรบ้าง มีการใช้สื่อการเรียน ในขั้นตอนไหน อย่างไร ซึ่งอาจจะเขียนในรูปแบบการสอนก็ได้

7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้การสอบแบบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากผ่านกิจกรรมการสอนมาเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ แล้วจัดสื่อการสอนเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่

9. หาประสิทธิภาพชุดการสอน เพื่อต้องการรู้ว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้นล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการว่า การเรียนรู้ เป็นการช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล

10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้รับการปรับปรุง และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว สามารถนำไปสอนได้ตามประเภทของชุดการสอน และระดับการศึกษา

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 : 53-55) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ สรุปได้ คือ

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอน อาจจะกำหนดตามหลักสูตร หรือกำหนดเรื่องใหม่ขึ้นมาก็ได้ การจัดแบ่งเรื่องย่อยจะขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาวิชา และลักษณะของการใช้ชุดการสอนนั้น ๆ การแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดการสอนในแต่ละระดับไม่เหมือนกัน

2. กำหนดหมวดหมู่ เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือจะนำมาบูรณาการแบบสหวิทยาการได้ตามความเหมาะสม

3. จัดหน่วยการสอน จะแบ่งเป็นกี่หน่วย ในหน่วยหนึ่ง ๆ จะใช้เวลาเท่าใดควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับผู้เรียน

4. กำหนดหัวข้อเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อความสะดวกแก่การเรียนรู้ ซึ่งแต่ละหน่วยควรประกอบด้วยหัวข้อย่อยหรือประสบการณ์ประมาณ 4 – 6 หัวข้อ

5. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือสามารถสรุปหลักการ แนวคิดอะไร

6. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึงจุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน

7. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการผลิตสื่อการสอน

8. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบประเมินให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้การสอบแบบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมมาแล้ว ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

9. เลือกและผลิตสื่อการสอนแล้วควรจัดไว้เป็นหมวดหมู่ ก่อนที่จะนำไปหาประสิทธิภาพ

9. เลือกและผลิตสื่อการสอนแล้วควรจัดไว้เป็นหมวดหมู่ ก่อนที่จะนำไปหาประสิทธิภาพ
 10. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย ต้องสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและ
 กิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สำคัญ

11. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อสร้างชุดการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำ
 ชุดการสอนนั้นไปหาประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้จริง

ฮิลเทอร์ (Healthers, 1977 : 344) ได้เสนอขั้นตอนสำหรับครูผู้สอนในการสร้างชุดการเรียนรู้
 ด้วยตนเอง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ตัดสินใจในสิ่งที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาแล้วจัดลำดับขั้นเนื้อหาให้ต่อเนื่องจาก
 ง่ายไปหายาก
2. ประเมินความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
3. เลือกกิจกรรมการเรียน วิธีสอนและสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึง
 ความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน
4. กำหนดรูปแบบของการเรียน
5. กำหนดหน้าที่ประสานงาน หรือจัดอำนวยความสะดวกในการเรียน
6. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าบรรลุเป้าประสงค์ในการเรียนหรือไม่เพียงใด

เพื่อปรับปรุงแก้ไข

จากขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู เอกสารหลักสูตรอื่น ๆ
2. ศึกษาทฤษฎี หลักการ เทคนิควิธีสร้างชุดการสอน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยหรือคาบเรียน

ประโยชน์และคุณค่าของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก
 มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

อุษา คำประกอบ (2530 : 33) ได้กล่าวถึง คุณค่าของชุดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ

แฮริส เบอร์เกอร์ ไว้ 5 ประการ คือ

1. นักเรียนสามารถทดสอบตัวเองก่อนว่ามีความสามารถอยู่ในระดับใด หลังจากนั้นเริ่มต้น
 เรียนในสิ่งที่ตนเอง ไม่ทราบ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาค้นคว้าเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้แล้ว
2. นักเรียนสามารถนำบทเรียนไปเรียนที่ไหนก็ได้ตามความพอใจไม่จำกัดในเรื่องของเวลา
 และสถานที่
3. เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนสามารถทดสอบได้ด้วยตนเองและรู้ผลการทดสอบทันที

4. นักเรียนมีโอกาสได้พบปะกับผู้สอนมากขึ้น เพราะผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ครูก็มีเวลาให้คำแนะนำกับผู้มีปัญหาในขณะที่ใช้ชุดการเรียนที่เรียนด้วยตนเอง

5. นักเรียนจะได้รับคะแนนอะไรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเอง ไม่มีคำว่าสอบตกสำหรับผู้เรียนไม่สำเร็จ แต่จะให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเรื่องเดิมนั้นใหม่ จนผลการเรียนได้ตามมาตรฐานที่ตั้งไว้

บุญเกื้อ ควรวาเวช (2542 : 110 - 111) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้อย่างนี้

1. ส่งเสริมการเรียนแบบรายบุคคล ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล
2. ช่วยจัดปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดการสอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย
3. ช่วยในการศึกษานอกระบบ เพราะผู้เรียนสามารถนำเอาชุดการสอนไปใช้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา
4. ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน เพราะชุดการสอนจัดไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถที่นำไปใช้ได้ทันที
5. เป็นประโยชน์ในการสอนแบบศูนย์การเรียน
6. ช่วยให้ครูผู้สอนวัดผลผู้เรียน ได้ตรงตามจุดประสงค์ หรือความมุ่งหมาย
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

8. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้ในแนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
 เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542 : 6) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้อย่างนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายถอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อนมีคุณลักษณะเป็นนามธรรม ได้ดี
2. ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้ผลิตชุดการสอน คือ ผู้ที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น
3. ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกันไม่ว่าครูคนใดสอน
4. ช่วยเร้าความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา เพราะชุดการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเอง

5. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถหยิบไปใช้ได้ทันที

6. ประหยัดเวลา แรงงานและค่าใช้จ่าย ครูไม่ต้องเตรียมงานสอนมากไม่ต้องจัดทำใหม่ ใช้ได้สะดวก

7. แก้ปัญหาใน โรงเรียนที่มีครู ไม่ครบทุกชั้น

8. ใช้ได้ทุกระดับการศึกษา

อำนาจ เดชชัยศรี (2542 :122 – 123) ได้กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียนรู้ไว้ว่า

1. สามารถจัดเนื้อหาของบทเรียนตามจุดมุ่งหมายที่จะเรียนรู้
2. เสนอเนื้อหาเป็นลำดับอย่างมีระเบียบเป็นเรื่องราว
3. นักเรียนหรือผู้เรียนจะมีส่วนร่วมอย่างดีด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากจุดที่ตนเองยังบกพร่องได้
5. ผู้เรียนได้รู้ผลการเรียนของตนเองทันที
6. ผู้เรียนจะมีความรู้ลึกประสบการณ์ประสบความสำเร็จโดยก้าวไปตามลำดับความสามารถและความถนัดของตนเอง

ความถนัดของตนเอง

สมจิต สวนไพบุณย์ (2545 : 39) ได้กล่าวถึง ข้อดีของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ความสามารถของแต่ละบุคคล
2. ช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครู
3. ใช้สอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กเรียนที่ยังเรียนไม่ทัน
4. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่าน
5. ช่วยไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายจากการเรียนที่ครูต้องทบทวนซ้ำซาก
6. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่จำเป็นต้องเรียนพร้อมกัน
7. นักเรียนตอบผิดไม่มีผู้เยาะเย้ย
8. นักเรียนไม่ต้องคอยฟังการสอนของครู
9. ช่วยลดภาระของครูในการสอน
10. ช่วยประหยัดรายจ่ายอุปกรณ์ที่มีนักเรียนจำนวนมาก
11. ผู้เรียนจะเรียนเมื่อไรก็ได้ ไม่ต้องพึ่งผู้สอน
12. การเรียนไม่จำกัดเวลา สถานที่
13. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 : 56) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล โดยผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสของแต่ละคน
2. แก้ปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนไม่มาก
3. ส่งเสริมการจัดการศึกษาออกโรงเรียนและการจัดการศึกษาลดชีวิต เพราะผู้เรียนสามารถนำชุดการสอนไปเรียนรู้ได้ในทุกสถานที่และทุกเวลาโดยไม่จำกัดชั้นเรียน
4. สร้างความมั่นใจและลดภาระของครูผู้สอน เพราะการผลิตชุดการสอนเตรียมไว้ครบจำนวนหน่วยการเรียนรู้ และจัดไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถที่จะนำไปใช้ได้ทันที
5. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสฝึกการตัดสินใจและการทำงานร่วมกับกลุ่ม
6. ช่วยให้ผู้เรียนส่วนมากได้รับความรู้ในแนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จากประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ได้ ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระตามความสนใจและความต้องการ
2. ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้า เรียนรู้และสรุปองค์ความรู้ ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
3. สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกเวลา ทุกสถานที่ ไม่จำกัดในห้องเรียนหรือในชั่วโมง
4. สามารถทบทวนและศึกษาเรื่องที่ไม่เข้าใจหรือเรื่องที่สนใจได้อยู่เสมอ
5. ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดค้นต่างๆอย่างเต็มศักยภาพ
6. สามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที
7. ลดบทบาทหน้าที่ในการสอนของครู โดยให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้แทนครูเป็นผู้แนะนำในการเรียนรู้เท่านั้น
8. เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
9. ลดความกดดันให้กับผู้เรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อน
10. ช่วยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้

ในการจัดทำชุดการเรียนรู้ เรื่อง กรุงสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อนำเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนให้มากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี พบว่าทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์ (Skinner) ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ (Thomdike)

สกินเนอร์ เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบการเรียนรู้แบบการกระทำ (Operant Conditioning) ซึ่งเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้าแล้วได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (อุรธา บุญสมบัติ. 2542 : 26-27)

1. เงื่อนไขของการตอบสนอง (Operant Conditioning) พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์ ประกอบด้วยการตอบสนองที่ส่งหรือแสดงออกมา (Emitled Responses) การตอบสนองเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมซึ่งจะมีการแสดงออกมาเรื่อยๆซึ่งจะมีที่ครั้งหรือบ่อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับอัตรา การตอบสนองหรืออัตราการแสดงออกของพฤติกรรม (Operant Rate) การเรียนรู้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. การเสริมแรง เป็นการให้สิ่งเร้าแก่ผู้เรียนซึ่งอาจทำให้อัตราการตอบสนองของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ ตัวเสริมแรงอาจเป็น คำชม การให้รางวัล และสิทธิพิเศษต่างๆ ตลอดจนการได้รับรู้ผลแห่งกฎการกระทำว่าถูกต้องหรือไม่

3. การเสริมแรงโดยทันทีทันใด (Immediate Reinforcement) สิ่งเร้าที่เป็นตัวเสริมแรงจะต้องเกิดขึ้นทีหลังจากการตอบสนองหรือเมื่อได้คำตอบ ถ้าไม่เช่นนั้นผู้เรียนอาจมีการตอบสนองอีกอย่างหนึ่งที่เรไม่ต้องการ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์น ไคด์ ธอร์น ไคด์ เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ที่เรียกว่า S-R Theory เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการวางเงื่อนไข (Condition) แล้วให้มีการเสริมแรง จากทฤษฎีนี้ได้ตั้งกฎการเรียนรู้ที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้าง ชุดการเรียนรู้ 3 กฎ คือ (อุรธา บุญสมบัติ. 2542 : 26-27) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์น ไคด์ ที่เรียกว่า S-R Theory ไว้ดังนี้

1. กฎแห่งการฝึกหัดหรือการทำซ้ำ (Law of Exercise or Repetition) กล่าวว่าการตอบสนอง ต่อต่อสิ่งเร้ามากครั้งหรือบ่อยครั้งเท่าใด การเรียนรู้ก็จะอยู่ได้นานคงทน และถ้าหากว่าไม่ได้สิ่งเร้า และการสนองตอบการเรียนรู้ก็จะค่อยเลือนหายไป จากกฎแห่งการฝึกหัดหรือการทำซ้ำ ผู้สร้าง ชุดการเรียนรู้ทั่วไปเชื่อว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้โดยการฝึกในชุดการเรียนรู้ นั้น หรือทำซ้ำๆ ใน ชุดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

2. กฎแห่งผล (Law of Effect) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ถ้าสิ่งเร้า และการสนองตอบ ที่เกิดปฏิสัมพันธ์ สร้างความพอใจ หรือการสนองตอบจะเพิ่มแรงขับภายในถ้าหากเกิดความพึงพอใจ และแรงขับเพื่อการสนองตอบจะลดลงเมื่อเกิดความไม่พึงพอใจกล่าวถึงสิ่งเร้าและการตอบสนองว่า สิ่งเร้าและการสนองตอบจะเชื่อมโยงกัน ถ้าสามารถสร้างภาพ อันน่าพึงพอใจแก่ผู้เรียน โดยที่ผู้เรียน เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าการสนองตอบ หรือพฤติกรรม ที่ตนเองแสดงออกมานั้นถูกต้อง

สถานการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นมาหากมีการเสริมแรง หรือการให้รางวัล ในการสร้างชุดการเรียนรู้ นั่น การเสริมแรง คือ การให้ผู้เรียน ได้ทราบว่าที่ตนเองตอบไปนั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร และต้องให้ทราบทันทีหลังจากที่ผู้เรียน ได้สนองตอบต่อสิ่งเร้าหรือได้ตอบคำถาม

3. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กล่าวว่า ในสภาวะของการจัดการเรียนการสอนนั้น ถ้าสามารถจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนแล้ว การจัดการเรียนการสอนจะบังเกิดผลดีและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หรือสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจที่จะเรียน หรือติดตามบทเรียน โดยตลอด ในเชิงจิตวิทยา ก็คือ แรงขับที่จะเพิ่มพลังในร่างกายเกิดปฏิกิริยาเพื่อแสดงพฤติกรรม เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

จากทฤษฎีของสกินเนอร์และธอร์น ไคค์ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ คือ การยึดความแตกต่างระหว่างบุคคลและการเสริมแรง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนอย่างอิสระ การได้ฝึกความสามารถทำให้เรียนรู้ได้ดีและเกิดความชำนาญ นอกจากนี้การที่ผู้เรียน ได้รับ แรงเสริมจากการ ได้ทราบคำตอบจากบทเรียนที่ตนเองศึกษา โดยทันที ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้า โดยให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตัวชี้วัด กิจกรรมการสอน สื่อ การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัย ได้นำเสนอรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้
วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 1) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2545 : 1) ให้ความหมายของแผนการเรียนรู้ว่า คือ การนำเอาวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือเน้นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่นซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการเรียนรู้ คือ การเตรียมการจัดกิจกรรมเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าหรือบันทึกการจัดกิจกรรมตามปกติ

บรูซ ซีริมหาสาร (2547 : 32) ได้ให้ความหมายแผนการเรียนรู้ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Lesson Plan” หมายถึง การวางแผนการเรียนรู้หรือการเตรียมการจัดกิจกรรมล่วงหน้าก่อนที่จะทำการจัดกิจกรรมจริง แล้วจัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ใครก็ตามที่จะทำการจัดกิจกรรมในวิชานั้น ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้

ชาญชัย ชัยดิษฐ์ (2548 : 368) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า หมายถึง แผนที่กำหนดไว้เป็นลำดับขั้นตอนล่วงหน้าก่อนสอนจริง ขั้นตอนดังกล่าวระบุถึง วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิธีการและ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้ และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549 : 288-289) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า คือ การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนสำหรับครูอื่นจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ผู้สอนต้องเตรียม ได้แก่ การกำหนดจุดประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งผู้สอนควรเตรียมอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องกัน เพื่อประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติจริง

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 213) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 10) ได้ให้ความหมายแผนการเรียนรู้ว่า หมายถึง การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อหาสาระกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และวัดประเมินผลการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้จัดกิจกรรมเตรียมไว้ล่วงหน้า เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2540 : 4-5) ให้ความสำคัญของแผนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้มีโอกาสศึกษาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการจัดการกิจกรรมการจัดทำ จัดหาสื่อประกอบการจัดกิจกรรม ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่มุม
2. ช่วยให้เกิดการวางแผนวิธีการจัดกิจกรรม ที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นการผสมผสานเนื้อหา สาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรกับหลักจิตวิทยา

การศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน และสภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่น

3. ช่วยให้ครูมีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับระยะเวลา และจำนวนคาบที่มีอยู่จริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือ จัดกิจกรรมได้ครบถ้วน และทันเวลา ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมมากขึ้น

4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ ช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่จะได้รับการแก้ไข และทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการเสริมสร้างต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเห็นภาพการทำงานของตนเองได้เด่นชัดขึ้น

5. ครูผู้จัดกิจกรรมสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องการ เที่ยงตรง เพื่อเสนอแนะแก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการ ศึกษาในเทศก และผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม

6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ถ้าครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ติดธุระจำเป็น ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แผนการเรียนรู้จะใช้เป็นคู่มือครูสำหรับผู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แทน ได้อย่างดี

8. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ที่แสดงว่างานด้านการจัดการเรียนรู้ต้องได้รับการฝึกฝน มีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

9. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความชำนาญพิเศษ

10. หรือความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนางานในหน้าที่ และเสนอเลื่อนระดับให้สูงขึ้นได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 2) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอน ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีสอนการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551 : 58) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนการสอน และวิธีเรียนที่ดี
 2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ทำไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง และทำให้มีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้
 3. ช่วยให้ครูทราบว่าการสอนไปในทิศทางใด สอนอะไร วิธีใด สอนอย่างไร ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างไร และประเมินผลอย่างไร
 4. ส่งเสริมให้ครูใฝ่หาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้
 5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนแทน
 6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้และพัฒนาแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
 7. เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน
- สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการวางแผนการเตรียมตัวล่วงหน้าของครูผู้สอนและครูที่สอนแทนซึ่งสามารถนำไปใช้สอนให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อไป

กระบวนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดขั้นตอน ได้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 83) ได้เขียนขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ต้องเขียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะ และด้านจิตพิสัย และควรวินิจฉัยจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม
2. กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอน ว่าในแผนนั้นมีจุดเน้นหรือสาระสำคัญอะไร ต้องสอนเนื้อหาใดจึงจะครอบคลุมครบถ้วน จะเลือกใช้เทคนิคหรือวิธีสอนใดในการจัดกิจกรรม จึงจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล ควรสอดคล้องอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549 : 290-293) กล่าวว่า กระบวนการของการเขียนแผนการเรียนรู้ มีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรในวิชาที่จะสอน
2. กรอกรผลการวิเคราะห์ลงในตารางวิเคราะห์หลักสูตร โดยมีรายละเอียดของ เนื้อหาหลัก วัตถุประสงค์ กิจกรรม/กระบวนการ เวลา
3. ย่อยเนื้อหา ย่อยจุดประสงค์การเรียนรู้ และจัดคาบเวลาให้เหมาะสมกับการสอน

4. ศึกษาแนวการสอนของกรมวิชาการ ในประเด็นต่อไปนี้
 - 4.1 ศึกษารายละเอียดเนื้อหา
 - 4.2 ดูจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มสาระหรือไม่
 - 4.3 นำกิจกรรมในแนวการสอนมาพิจารณาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 5. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ต้องวางแผนอย่างรอบคอบ โดยกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดเนื้อหาให้เหมาะกับเวลา กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง กำหนดสื่อการสอนและการวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 24) ได้สรุปลำดับขั้นตอนการจัดทำหรือออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้
1. ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในคำอธิบายรายวิชา โดยทำความเข้าใจกับมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นและขอบข่ายเนื้อหาสาระที่ระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชา แล้ววิเคราะห์ว่าอะไรคือเป้าหมายสูงสุดของรายวิชานี้ ที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้และปฏิบัติได้จริงตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด
 2. กำหนดภาระงาน/ผลงานรวบยอดประจำรายวิชา พร้อมเกณฑ์การประเมินเพื่อเป็นหลักฐาน/ร่องรอยการปฏิบัติงานของผู้เรียน สำหรับยืนยันผลการเรียนรู้รวบยอดตามเป้าหมายสูงสุดของรายวิชานี้
 3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้รายวิชา จะต้องพิจารณาว่าการที่ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน/ผลงานรวบยอดตามที่ระบุไว้นั้น ผู้เรียนจะต้องมีองค์ความรู้และทักษะ/กระบวนการใดบ้างจึงจะเพียงพอต่อการปฏิบัติภาระงานดังกล่าว
 4. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้
 5. สาระการเรียนรู้ ซึ่งการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้จะต้องมาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยคำนึงในสิ่งต่อไปนี้ คือ
 - 5.1 สอดคล้องกับนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น
 - 5.2 ปฏิบัติได้จริง ทันสมัย ได้ความรู้ กระบวนการ เจตคติ
 - 5.3 มีความรู้ลึก กว้าง เหมาะสมกับระดับของนักเรียน
 - 5.4 สะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหาสื่อ/แหล่งการเรียนรู้
 - 5.5 เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก และมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ
 6. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
 7. กิจกรรมการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องวางแผนให้ดี มีขั้นตอนบอกให้รู้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง ให้นักเรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ข้อคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรพิจารณาหลายประการ ดังเช่น

- 7.1 เลือกวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ และระดับของนักเรียน
 - 7.2 เลือกรูปแบบให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้
 - 7.3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่ครูวางแผนไว้ได้จริง
 - 7.4 เน้นการทำงานเป็นทีม
 - 7.5 กิจกรรมการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน
 - 7.6 สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและชีวิตจริง
 - 7.7 คำนึงถึงทักษะของนักเรียนในการเอาตัวรอดจากสิ่งชั่วร้ายในชีวิตประจำวัน
 - 7.8 ปฏิบัติได้จริงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
 - 7.9 สิ่งที่เป็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี ต้องฝึกความจำให้แก่ นักเรียน
 - 7.10 นักเรียนมีความสามารถในการสรุปบทเรียนเพื่อการเชื่อมโยงกับบทเรียนอื่น ๆ ได้
 - 7.11. ครูต้องตระหนักถึงหลักการที่ว่านักเรียนสำคัญที่สุด
 - 7.12 ครูต้องคำนึงถึงศักยภาพ ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่แตกต่างกัน
 - 7.13 ครูต้องสอดแทรก ข้ำเตือน อบรมสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย
8. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ครูควรจะคัดเลือกสื่อและแหล่งเรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และมีอย่างหลากหลาย ซึ่งสื่อครูอาจจะคิดสร้างขึ้นมาจาก อาจจะให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อ หรือถ้าเป็นเนื้อหาสาระครูต้องอธิบายเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดและสามารถสร้างองค์ความรู้ให้ได้
9. การวัดผลประเมินผล ต้องวัดผลประเมินผลในหลาย ๆ วิธี ผสมผสานกันรูปแบบที่น่าสนใจ และเป็นที่น่าพอใจอย่างแพร่หลาย ก็คือ การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงเพราะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้ที่ได้ในห้องเรียนไปใช้จริง ๆ ในการดำรงชีวิตของนักเรียน
10. บันทึกหลังการสอน ครูควรบันทึกตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ เพราะหลักการสำคัญของการบันทึกหลังการสอน คือ การเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับปรุงแก้ไข พัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน
- สรุปขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะ และด้านจิตพิสัย กำหนดแนวทางจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน วิธีวัดและประเมินผล ในทุกขั้นตอน

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการสอน เพื่อจะนำไปสอนในแต่ละคาบหรือชั่วโมงอย่างละเอียดและปฏิบัติได้จริง โดยมีส่วนประกอบในแผนการสอนที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ องค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอนมีดังนี้

ลำลี รักสุทธิ (2544 : 63) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอนประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง
2. สาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ (จุดประสงค์ปลายทาง/นำทาง)
4. เนื้อหา
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. สื่อการเรียนการสอน
7. การวัดและประเมินผล
8. กิจกรรมเสนอแนะ (ของผู้สอนและของผู้บริหาร)

กาญจนา วัฒนา (2547 : 86 – 88) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะและบันทึกหลังสอน

ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2548 : 16) ได้นำเสนอองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล บันทึกหลังสอน ซึ่งได้ระบุไว้ 3 ประการ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข

สรุปองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้ มีนักการศึกษา นักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศกำหนดไว้คล้ายคลึงกัน บ้างเป็นบางองค์ประกอบ ซึ่งอาจมี 5 องค์ประกอบหรือมากกว่านั้น การกำหนดองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไป ควรมีองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ครูควรรู้และควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การเขียนแผนที่สมบูรณ์ ในที่นี้จะสรุปถึงหลักการเขียนองค์ประกอบทั้งหมดของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. หัวเรื่อง (ส่วนต้นของแผน)
2. สาระสำคัญ (Concept)
3. จุดประสงค์ (Objective)

ตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้.....

เรื่อง.....ระยะเวลา.....คาบ/ชั่วโมง.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

1.
2.
3.

เนื้อหาสาระ

สื่อและแหล่งการเรียนรู้.....

กิจกรรมการเรียนการสอน

| ขั้นตอนจุดประสงค์การเรียนรู้ | กิจกรรมการเรียนการสอน | | วิธีวัดผลระหว่างเรียน |
|------------------------------|-----------------------|----------|-----------------------|
| | ผู้สอน | ผู้เรียน | |
| | | | |
| | | | |

การวัดผลประเมินผล

กิจกรรมเสนอแนะ.....

บันทึกผลหลังการสอน.....

1. ผลการสอน.....
2. ปัญหา/อุปสรรค.....
3. ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

เพ็ญพร ไชยนาพย์. (2551) กล่าวถึงรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ควรมีหัวข้อที่สำคัญ ดังนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด: นำมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่จัดทำหน่วยการเรียนรู้ หน่วย/เรื่องมาเขียน
2. สาระสำคัญ: เป็นความรู้ ความคิด ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง หรือความรู้ที่เป็นแก่น เป็นหลักการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เกิดจากการหลอมรวมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้
3. ภาระงาน / ชิ้นงาน : ภาระงาน เป็นงานที่มอบหมายให้ นักเรียนทำงานของนักเรียนทำ เช่น การอ่าน การเขียน การฟัง ชิ้นงาน เป็นผลงาน ที่เกิดจากการทำงานของนักเรียน เช่น รายงาน ภาพวาด แผนภูมิ งานประดิษฐ์ นิทรรศการ ฯลฯ
4. สาระการเรียนรู้: วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด นำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ แก่นกลางและเนื้อหาจากแหล่งอื่นมาเสริมได้
5. ทักษะ/กระบวนการ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์/สมรรถนะที่สำคัญ วิเคราะห์ได้จาก มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ทักษะ เช่น การอธิบาย การพูด การฟัง การเขียน การจัดการ การเปรียบเทียบ กระบวนการ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การแก้ปัญหา เป็นต้น
6. สื่อเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งช่วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
 7. กิจกรรมการเรียนรู้ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลักการ ดังนี้
 - 7.1 จัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียน ไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
 - 7.2 นำไปสู่การสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน
 - 7.3 มีกิจกรรมหลากหลายเหมาะสมกับนักเรียน และเนื้อหา
 - 7.4 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 8. การวัด และประเมินผล : วัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้
 - 8.1 กำหนดสิ่งที่ต้องวัดและประเมินผล
 - 8.2 วิธีวัดและประเมินผล
 - 8.3 เครื่องมือวัด และประเมินผล
9. ความเห็นของผู้บริหารเป็นส่วนที่จัดไว้ให้ผู้บริหารตรวจแล้วให้ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
10. บันทึกหลังสอน : ควรเป็นส่วนที่บันทึก สรุปผลการสอน ปัญหา อุปสรรคและสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนา

สรุปได้ว่า รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้มีหลากหลาย ครูผู้สอนจะเลือกใช้รูปแบบใดให้เหมาะสมกับลักษณะวิชาและสถานศึกษา ซึ่งควรมี มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ สื่อ/ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บันทึกผลหลังสอน ผู้วิจัยเป็นผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ได้นำรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของสุวิทย์ มูลคำและอรรถัย มูลคำ มาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ประสิทธิภาพ

เมื่อสร้างชุดการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อไปคือ การนำชุดการเรียนรู้ที่สร้างไปทดสอบหาประสิทธิภาพ เพื่อแสดงให้เห็นว่าชุดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สร้างต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น

ความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการและนักบริหารหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ แตกต่างกันไป ดังนี้

ประเวศน์ มหารัตน์กุล (2542 : 113-114)) ได้อธิบายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้คนน้อยกว่างาน แต่สามารถทำงานให้สำเร็จไม่ว่าจะเป็นการบรรลุความสำเร็จในรูปแบบของภารกิจ นโยบาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ก็แล้วแต่ ผลงานที่สำเร็จได้ใช้คนและทุนพอดีกับงาน และยิ่งผลงานที่สำเร็จได้ใช้คนและทุนต่ำมากเท่าใด ยิ่งถือว่าเกิดประสิทธิภาพได้มากเท่านั้น

สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ (2542 : 4)) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรและเวลาน้อย แต่งานบรรลุเป้าประสงค์และมีคุณภาพมาก

กฤษณ์ ฤทธิรัตน์ (2545 : 350) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ที่บรรลุแล้ว โดยการเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 667) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้สำเร็จดูล่วงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ

เชเชิญ กิจระการ (2544 : 26-27) ได้กำหนดเกณฑ์โดยยึดหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผลดังนั้นการกำหนดเกณฑ์ต้องคำนึงถึงกระบวนการและผลลัพธ์ โดยกำหนดตัวเลขเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมีค่าเป็น E_1 / E_2 โดยมีการหาค่าทางสถิติที่ใช้สูตรดังนี้

สูตรที่ 1

$$E_1 = \frac{\sum X}{n} \times 100$$

เมื่อ

| | |
|----------|---|
| E_1 | แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำ |
| $\sum X$ | แทน คะแนนของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน |
| A | แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดหรือของแบบทดสอบย่อย |
| n | แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด |

สูตรที่ 2

$$E_2 = \frac{\sum X}{B} \times 100$$

เมื่อ

| | |
|----------|--|
| E_2 | แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำ |
| $\sum X$ | แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน |
| B | แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน |
| n | แทน จำนวนผู้เรียนทั้งหมด |

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ที่ขมตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ และไม่ต่ำกว่า 80/80 สำหรับเนื้อหาที่เป็นทักษะ หรือเจตคติ เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่สามารถเปลี่ยนและวัด ได้ทันทีที่เรียนเสร็จ

90 หรือ 80 ตัวแรก หมายถึง จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของข้อสอบจากแบบฝึกหัด

90 หรือ 80 ตัวหลัง หมายถึง จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของข้อสอบจากแบบทดสอบ ทั้งหมด

การทดสอบหาประสิทธิภาพอาศัยการทดลองโดยใช้สูตรดังกล่าวข้างต้นมาดำเนินการเป็น ขั้นตอนดังนี้

1. แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1 : 1) นำชุดการเรียนรู้ไปทดลองกับผู้เรียน 1-2 คน ซึ่งมีระดับความรู้ ต่างกัน นำมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
 2. แบบกลุ่ม (1 : 10) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน 6-10 คน ที่มีความรู้ใกล้เคียงกัน นำผลมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
 3. แบบภาคสนาม (1:100) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน 30-100 คน นำมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหากการทดลองภาคสนาม ให้ค่า E_1 และ E_2 ไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะต้องปรับปรุงชุดการเรียนรู้และทำการหาประสิทธิภาพซ้ำอีก
- ในกรณีที่ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพห้องเรียน ความพร้อมของผู้เรียน บทบาทและความชำนาญในการ ใช้ชุดการเรียนรู้ของผู้สอน เป็นต้น อาจอนุ โลมให้มีระดับความผิดพลาดต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ประมาณร้อยละ 2.5-5

การยอมรับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม มี 3 ระดับ คือ สิริชัย จิรจิรังชัย (2545 : 50)

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าเกินร้อยละ 2.5 ขึ้นไป
2. เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่เกิน ร้อยละ 2.5
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5 ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง กรุงดูโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ 80/80 ในการหาค่าประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Try-out) (1 : 1) นำชุดการเรียนรู้ไปใช้กับผู้เรียนซึ่งมีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวมจำนวนทั้งหมด 3 เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง เช่น ลักษณะของชุดการเรียนรู้ จำนวนชุดเรียนรู้ ความสนใจของนักเรียน และความเหมาะสมในค่านเวลา เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. แบบกลุ่ม (Small Group Try-out) (1 : 10) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คนรวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต ตรวจสอบงาน สัมภาษณ์ เพื่อค้นหาข้อบกพร่องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงจนได้ตามเกณฑ์

3. แบบภาคสนาม (Field Group Try-out) (1 : 100) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน 30 คน นำมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับที่ตั้งไว้จากเกณฑ์พิจารณาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ดังกล่าว

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพโดยทั่วไปนั้นมี 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ครั้งที่ 1 ทดลองกับนักเรียน 3 คน ครั้งที่ 2 ทดลองกับนักเรียน 9 คน ครั้งที่ 3 ใช้กับนักเรียน 30 คน จากนั้นจึงนำมาใช้จริง กับกลุ่มตัวอย่าง

คำดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผลเป็นตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคำดัชนีประสิทธิผลดังนี้

ความหมายของคำดัชนีประสิทธิผล

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 667) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ, ผลที่เกิดขึ้น

วิเชียร วิทญูคุณ (2547 : 18) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพว่า ความมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความมีประสิทธิภาพของบุคคลและของกลุ่มรวมกัน มุมมองความมีประสิทธิภาพขององค์กร โดยพิจารณาว่า ความมีประสิทธิภาพขององค์กรนั้นมีมากกว่าผลบวกของความมีประสิทธิภาพของบุคคลและของกลุ่มรวมกัน องค์กรก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดี

พิภพ วังเงิน (2547 : 10) ได้อธิบายถึงการวัดหรือประเมินความมีประสิทธิภาพขององค์กร ว่า การวัดความมีประสิทธิภาพไม่ควรวัดเพียงเฉพาะปริมาณผลผลิตที่ได้ออกมาหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องวัดขนาดความสำเร็จด้วยว่าบรรลุผลสำเร็จถึงขนาดไหน โดยวัดอีก 2 ทาง

1. วัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลผลิตที่ได้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
 2. วัดความสามารถขององค์กรว่าช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกทุกตำแหน่งหน้าที่ระดับชั้นให้ดีขึ้น และช่วยตอบสนองความต้องการได้เพียงใด
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 87) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบค่าผลลัพธ์ (Outcomes) ของงานหรือโครงการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จที่ได้จากการเปรียบเทียบค่าผลลัพธ์ของงานว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยวัดใน 2 ด้านคือ

1. วัดผลผลิตที่ได้ออกมาว่าถึงเป้าหมายหรือไม่
2. วัดความสามารถขององค์กรว่าช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกทุกคนให้ดีขึ้น และช่วยตอบสนองความต้องการหรือไม่

ขั้นตอนการหาค่าดัชนีประสิทธิผล

การสร้างชุดการเรียนรู้ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน ควรมีการนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try-out) ตามขั้นตอนที่กำหนดแล้วปรับปรุงแก้ไขให้ได้มาตรฐานเสียก่อน เพื่อให้ทราบว่าชุดการเรียนรู้นั้นมีคุณภาพเพียงใด หรือมีสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ โดยการนำเอาชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช่จริง โดยการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (E₁/E₂) โดยมี คำจำกัดความดังนี้

เผชิญ กิจระการ และสมนึก ภักดิ์ทิษณี. (2544 : 30-36) กล่าวว่า การหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการใช้สื่อ (E₁) ประสิทธิภาพ (E₂) ก็สามารถดูจากพัฒนาการของนักเรียนหรือสิ่งที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาก่อนหรือหลังการเรียนเรื่องใด ๆ นักเรียนก็มีความรู้ความสามารถเชื่อถือได้หรือไม่ หรือเพิ่มขึ้นเท่าไร ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากการคำนวณหาค่า t-test (Dependent Samples) หรือการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (The Effectiveness Index : E.I.) ดังนี้

1. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน โดยอาศัยการหา t-test (Dependent Samples) เป็นการพิจารณาว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ โดยการทดสอบนักเรียนทุกคนก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) แล้วนำมาหาค่า t-test (Dependent Sample) หากมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ถือว่านักเรียนกลุ่มที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้ แต่ถ้าการสอบค่า t-test ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างเชื่อถือไม่ได้ (เพิ่มขึ้นไม่มากพอที่จะเชื่อถือได้)

2. การหาค่าพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน โดยอาศัยหลักการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) มีสูตรดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ดัชนีประสิทธิผล} &= \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}} \\ \text{หรือ E.I.} &= \frac{P_2 - P_1}{\text{Total} - p_1} \\ \text{เมื่อ } P_1 &\text{ แทน ผลรวมของคะแนนก่อนรวมทุกคน} \\ P_2 &\text{ แทน ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} \\ \text{Total} &\text{ แทน ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม} \end{aligned}$$

3. ถ้าหาค่า E_1/E_2 ของแผนการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและเมื่อหา E.I. ด้วยพบว่าพัฒนาการสูงขึ้นถึงระดับหนึ่งที่น่าพอใจ หากคำนวณค่าความคงทนโดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) ดังกล่าวมาแล้วในสูตรที่ 1 ก็ไม่ได้แปลว่าจะไม่มีนัยสำคัญ (เพราะผู้วิจัยคาดหวังว่าหากสื่อหรือชุดการเรียนรู้มีคุณภาพ ผลการเรียนหลังสอนเมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์กับผลการเรียนหลังเรียนจบจะต้องไม่แตกต่างกัน) ลักษณะนี้มักจะพบอยู่บ่อยๆ คือชุดการเรียนรู้หรือสื่อมีค่า E_1/E_2 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดค่า E.I. ก็สูง แต่ผลการสอบความคงทนมีนัยสำคัญทางสถิติปัญหานี้ น่าจะมาจากนักเรียนไม่ตั้งใจเรียน เบื่อหน่ายในการทำข้อสอบอย่างแท้จริง แม้ว่าผู้วิจัยจะมีความรู้ดีที่ว่าสื่อหรือชุดการเรียนรู้ของผู้วิจัยใช้มีคุณภาพทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระการเรียนมาก หรือมีความตรงตรงใจต่อบทเรียนมากเพียงใด

กฤษมันต์ วัฒนารงค์ (2542 : 12-14) ได้เสนอ "ดัชนีประสิทธิผล" (Effectiveness Index.) ซึ่งคำนวณจากการหาค่าความแตกต่างของกาทดสอบก่อนทดลอง และการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุดที่สามารถทำขึ้นได้ ฮอปแลนด์ (Hovland) ได้เสนอว่า ค่าความสัมพันธของการทดลองจะสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องแน่นอน จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวชี้ขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อ

กฤษมันต์ วัฒนารงค์ (2542 : 114-115) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนโดยใช้วิธีการ 3 แบบ ซึ่งเพิ่มเติมจากดัชนีประสิทธิผลของฮอปแลนด์ (Hovland) โดย เว็บบ (Webb) ได้ให้ค่าความสนใจค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนซึ่งเรียกว่าวิธีการ Conventional โดยกลุ่มทดลอง แล้วจึงหารด้วยคะแนนของกลุ่มควบคุม ผลที่ได้จะแสดงถึงร้อยละที่เพิ่มขึ้นเปรียบเทียบกับคะแนนกลุ่มควบคุม ดัชนีประสิทธิผล มีรูปแบบในการคำนวณดังนี้

$$E.I = \frac{\text{คะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{คะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{\text{คะแนนสูงสุดที่นักเรียนสามารถทำได้} - \text{คะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

$$\text{หรือ } E.I. = \frac{p_1 - p_2}{100 - p_1}$$

หมายถึง จำนวนเศษ E.I. จะเป็นเศษจากการวัด การทดลองระหว่างการเรียน (p_1) และการทดสอบหลังเรียน (p_2) ซึ่งคะแนนทั้งสองชนิด (ประเภท) นี้จะแสดงถึงค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่นักเรียนสามารถทำได้ในหลาย ๆ กรณีที่สามารถคำนวณค่า E.I. ได้โดยตรงจากคะแนนเดิม

$$E.I. = \frac{T_n - T_2}{T_m - T_1}$$

| | | |
|-------|-------------|---|
| เมื่อ | T_1 | แทน คะแนนทดสอบก่อนเรียน |
| | T_2 | แทน คะแนนทดสอบหลังเรียน |
| | T_m | แทน คะแนนทดสอบก่อนเรียนสูงสุดที่สามารถเป็นไปได้ |
| | T_n | แทน คะแนนทดสอบหลังเรียนที่สามารถเป็นไปได้ |
| และ | $T_m - T_n$ | ดังนั้น ตัวเศษจะมีค่าเป็นความแตกต่างระหว่าง T_2 และ T_1 |

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนรู้ตามสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์จากคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้กับคะแนนเต็มทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเกณฑ์การยอมรับว่าชุดการเรียนรู้มีประสิทธิผลที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง จะต้องมียาค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ใช้สูตร ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 161)

$$\text{ค่าดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน} - \text{คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็มหลังเรียน} - \text{คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน}}$$

ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจหรือความพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

ความหมายของความพึงพอใจ

รักพงษ์ วงษ์ธานี (2546 : 65) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการตอบสนองตามที่ตนเองต้องการก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการที่ตนเองไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

นฤมล แสงพรหม (2547 : 42) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนมีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้

สุรพงษ์ บรรจสุสุข (2547 : 67) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียนรู้และผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้น คือสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้กับผู้เรียน

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ชอบใจ หรือเจตคติที่เป็นไปตามความคาดหวังที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นด้วยความเต็มใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

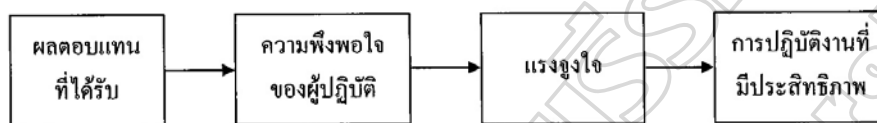
การสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่เด็กทุกคนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งในเรื่องนี้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายท่านดังนี้ เฮอร์เบิร์ต (Herzberg, 1959 : 113-115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจเรียกว่า The Motivation Higiene Theory ซึ่งได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยการกระตุ้น (Motivation Factors)
2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)

ซึ่งปัจจัยทั้งสองเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนความพึงพอใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียน การทำให้ผู้เรียนพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน

การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ไม่ได้รับการตอบสนอง ทักษะตามแนวคิดดังกล่าวสามารถแสดงด้วยภาพประกอบ 1 ดังนี้ (สมยศ นาวิการ. 2545 : 155)



ภาพประกอบ 1 ความพึงพอใจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุผลความสำเร็จจึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศและสถานการณ์รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียน ให้มีแรงจูงใจในการทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่นๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสมซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัลหรือผลตอบแทน แบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Reward) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Reward) โดยผ่านการรับรู้ความรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับนั้นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่ได้รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น (สมยศ นาวิการ. 2545 : 119)

เผชิญ กิจระการ (2544 : 7) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของแฮทฟีลด์แมนที่ได้ทำการพัฒนาแนวความคิดของนักวิจัยต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจ ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ

ตัวแปรตัวที่ 1 องค์ประกอบเกี่ยวกับงานปัจจุบัน แบ่งเป็น

1. ความตื่นเต้น/น่าเบื่อ
2. ความสนุกสนาน/ความไม่สนุกสนาน
3. ความโล่ง/ความสลับ

4. ความทำทายเป็น/ไม่ทำทายเป็น
5. มีความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจ

ตัวแปรที่ 2 องค์ประกอบด้านค่าจ้าง ประกอบด้วย

1. ถือว่าเป็นรางวัล/ไม่เป็นรางวัล
2. มาก/น้อย
3. ยุติธรรม/ไม่ยุติธรรม
4. เป็นทางบวก/เป็นทางลบ

ตัวแปรที่ 3 องค์ประกอบทางการเลื่อนตำแหน่ง

1. ยุติธรรม/ไม่ยุติธรรม
2. เชื่อถือได้/เชื่อถือไม่ได้
3. เป็นเชิงบวก/เป็นเชิงลบ
4. เป็นเหตุผล/ไม่เป็นเหตุผล

ตัวแปรที่ 4 องค์ประกอบทางด้านผู้บังคับบัญชา

1. อยู่ใกล้/อยู่ไกล
2. ยุติธรรมแบบจริงใจ/ไม่ยุติธรรมผู้บังคับบัญชา
3. เป็นมิตร/ค่อนข้างไม่เป็นมิตร
4. เหมาะสมทางคุณสมบัติ/ไม่เหมาะสมทางคุณสมบัติ

ตัวแปรที่ 5 องค์ประกอบทางเพื่อนร่วมงาน

1. เป็นระเบียบเรียบร้อย/ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. จงรักภักดีต่อที่ทำงาน/ไม่จงรักภักดีต่อที่ทำงานและเพื่อนร่วมงาน
3. สนุกสนานร่าเริง/ดูไม่มีชีวิตชีวา
4. คำนึงใจเขาจริงใจ/น่าเบื่อหน่าย

รชศักดิ์ พิทักษ์ (2544 : 12-13) เห็นว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะครอบครองความต้องการเฉพาะอย่างซึ่งความต้องการนี้เขาได้สมมติไว้ว่ามนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จึงเป็นสิ่งจูงใจต่อไปนั้น ความต้องการของมนุษย์จึงมีลำดับชั้นตามความสำคัญ 5 ชั้นคอนตามลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการในเรื่องของอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคนยังไม่ได้รับการตอบสนอง
2. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้วมนุษย์ต้องการนั้นสูงต่อไป ก็เป็นความรู้สึกที่ต้องการความปลอดภัยหรือมั่นคงในปัจจุบันหรืออนาคต ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่น
3. ความต้องการทางสังคม (Social or Belonging Needs) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้วก็จะมีความต้องการในขั้นสูงขึ้นคือ ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน
4. ความต้องการที่ได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของคน อยากรเด่นในสังคม รวมถึงความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ ความเป็นอิสระและเสรีภาพ
5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ส่วนมากจะเป็นการอยากจะเป็น อยากจะได้ ตามความคิดของตน หรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่ตนเองเป็นอยู่ในขณะนี้

เดิมสีกี้ คทวนิช (2546 : 183-186) ได้กล่าวถึง หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีสัมพันธสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์น ไคค์ มีความสัมพันธ์อยู่ที่ว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์บางอย่างระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมตอบสนอง กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ร่างกายจะเกิดความพยายามที่จะแก้ปัญหานั้น โดยแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาหลาย ๆ รูปแบบ ซึ่งร่างกายจะเลือกพฤติกรรมตอบสนองที่พอใจที่สุด ไปเชื่อมโยงสิ่งเร้าหรือปัญหานั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นมาว่า ถ้ามีสิ่งเร้าหรือปัญหาเช่นนี้อีกจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองเช่นไร สิ่งสำคัญในการเรียนรู้ที่ ธอร์น ไคค์ ได้ให้ความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ การเสริมแรง คือความพึงพอใจที่ร่างกายได้รับการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมตอบสนองมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น สรุปเป็นกฎการเรียนรู้ (Law of Learning) ที่สำคัญ 3 กฎ ได้แก่

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ธอร์น ไคค์ ให้ความสำคัญกับความพร้อมอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ เขาเห็นว่าพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นมีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งนั้น กฎความพร้อมแบ่งเป็นกฎย่อยๆ ได้ 3 กฎ คือ

1.1 ถ้าบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำ มีหลักการเมื่อบุคคลพร้อมแล้ว ได้กระทำ จะเกิดความพอใจ (When a Conduction Unit is Ready to Conduct. By it is Satisfying)

1.2 ถ้าบุคคลพร้อมแล้วไม่กระทำ มีหลักการว่า เมื่อบุคคลพร้อมจะกระทำแล้ว ไม่ได้กระทำ ก็ย่อมจะเกิดความรำคาญใจ (For a Conduction Unit is Ready to Conduct not to Conduct is Annoying)

1.3 ถ้าบุคคลไม่พร้อมแต่ถูกบังคับให้กระทำ มีหลักการว่าเมื่อบุคคลไม่พร้อม แต่ถูกบังคับให้กระทำก็จะเกิดความรำคาญใจ (When a Conduction Unit Unready for Conduction is Forcced Conduction by it is Annoying)

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) มีหลักการว่าถ้าบุคคลได้กระทำ หรือฝึกฝน และทบทวนบ่อยๆ ก็จะทำให้ได้ดีและเกิดความชำนาญ แต่ถ้ามิได้ฝึกฝนหรือทบทวนบ่อยๆ ก็จะทำให้กระทำการนั้นไม่ได้ดีและไม่เกิดความชำนาญ แยกเป็น 2 กฎย่อย ดังนี้

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Use) หมายความว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ได้ก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้วได้รับการกระทำซ้ำๆ อยู่เรื่อยๆ จะเกิดความชำนาญและเป็นความเคยชินพฤติกรรมนั้น จะเกิดความคงทนเป็นระยะเวลายาวนาน ยิ่งฝึกมากเท่าใดยิ่งถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disuse) พฤติกรรมใดก็ตามเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีการเว้น ระยะเวลาและขาดการฝึกฝน พฤติกรรมเหล่านั้นจะลดประสิทธิภาพลงเรื่อยๆ และหายไปในที่สุด

3. กฎแห่งผลการตอบสนอง (Law of Effect) พฤติกรรมใดก็ตามเมื่อการตอบสนอง แล้วได้รับความสุข ความพึงพอใจ และความภูมิใจ ร่างกายจะเลือกพฤติกรรมนั้นกลับมาตอบสนอง อีกครั้ง เมื่อพบกับสิ่งเร้าหรือสถานการณ์เดิม แต่ถ้าพฤติกรรมใดก็ตามเมื่อแสดงการตอบสนองแล้ว ได้รับความทุกข์ ความไม่พอใจและความผิดหวัง มีแนวโน้มว่าพฤติกรรมนั้นจะลดการตอบสนองลง จนหายไปในที่สุด ดังนั้นการใช้กฎข้อนี้ควรเกิดขึ้นหลังจากพฤติกรรมการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว หรืออยู่ในระยะฝึกหัด ซึ่งจะมีผลต่อการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น พฤติกรรมการเรียนรู้ก็จะมีความมั่นคงถาวรมากขึ้นด้วย กฎข้อนี้นิยมใช้ อย่างแพร่หลายในวงการศึกษ ด้วยการใช้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

จากแนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้สรุปทฤษฎีความพึงพอใจไว้ 2 ทฤษฎี คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพึงพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน
2. ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน

การวัดความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคมศาสตร์นิยมใช้แบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาค่า ทั้งนี้ เพราะเป็นวิธีที่สะดวก และสามารถวัดได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นเร้าให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ใช้ในการประเมินนักเรียน และใช้ในการประเมินหรือพิจารณาตนเองหรือสิ่งอื่น ๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดในการวัดความพึงพอใจดังนี้

ภณิกา ชัยปัญญา (2541 : 11) ได้กล่าวไว้ว่าการวัดความพึงพอใจนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กิริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

หทัยรัตน์ ประทุมสูตร (2542 : 14) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจ เป็นเรื่องที่ เปรียบเทียบได้กับความเข้าใจทั่ว ๆ ไป ซึ่งปกติจะวัดได้โดยการสอบถามจากบุคคลที่ต้องการจะถาม มีเครื่องมือที่ต้องการจะใช้ในการวิจัยหลาย ๆ อย่าง ถึงแม้ว่าจะมีการวัดอยู่หลายแนวทางแต่การศึกษาความพึงพอใจอาจแยกตามแนวทางวัด ได้สองแนวคิดตามความคิดเห็นของชาลีชนิกต์ คริสเทนส์ กล่าวคือ

1. วัดจากสภาพทั้งหมดของแต่ละบุคคล เช่น ที่ทำงาน ที่บ้านและทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการศึกษาตามแนวทางนี้จะ ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ แต่ทำให้เกิดความยุ่งยากกับการที่จะวัดและเปรียบเทียบ

2. วัดได้โดยแยกออกเป็นองค์ประกอบ เช่น องค์ประกอบที่เกี่ยวกับงาน การนิเทศงานเกี่ยวกับนายจ้าง

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2546 : 19-20) กล่าวถึงการวัดความพึงพอใจไว้ ดังนี้

องค์กรควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนในฐานะที่เป็นผู้ส่งมอบสินค้าและหรือบริการให้กับลูกค้า จึงควรมีการติดตามข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับของลูกค้าที่มีต่อองค์กร การติดตามควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผลที่ได้จากการวัดความพึงพอใจจะต้องนำเสนอผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการเพื่อทราบผลการปฏิบัติงานในทางวางแผนปรับปรุงเพื่อพัฒนาสู่ความพึงพอใจของลูกค้า

การสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าน่าต้องคำนึงถึงลูกค้าแต่ละประเภทขององค์กร บางองค์กรมีการขายส่งแก่ผู้ค้าส่งซึ่งจะขายต่อผู้ค้าปลีกก่อนแล้วขายต่อไปยังลูกค้าปลายทาง อีกที่หนึ่ง ดังนั้นลูกค้าแต่ละประเภทอาจมีความคาดหวังและความพึงพอใจแตกต่างกัน จึงควรดำเนินการให้ครอบคลุมลูกค้าทุกประเภท

การสำรวจอาจดำเนินการตามความเหมาะสมโดยองค์กรเอง เช่น การใช้โทรศัพท์สอบถาม การประชุมร่วมกับลูกค้า การส่งแบบสำรวจ หรือการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการจำหน่าย จำนวนข้อร้องเรียนของลูกค้า หรืออาจจ้างหน่วยงานวิจัยทำการสำรวจและประเมินผลการสำรวจ การตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใดขึ้นอยู่กับงบประมาณ และกรอบระยะเวลาที่ต้องการทราบผล อย่างไรก็ตามการใช้แบบสำรวจควรออกแบบให้ผู้ตอบแบบสำรวจสามารถตอบข้อมูลได้ง่าย สะดวก และเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับการนำมาใช้ในการประเมิน ความพึงพอใจของลูกค้าในด้านต่าง ๆ ซึ่งลูกค้าอาจมีความพึงพอใจในสินค้า แต่อาจไม่พึงพอใจในการดำเนินการขององค์กร เช่น ความล่าช้าในการจัดส่งคุณภาพของสินค้า เป็นต้น

การวัดความพึงพอใจประกอบด้วยข้อความหรือคำถาม ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่นิยมใช้กันทำหน้าที่เป็นตัวเร้าให้บุคคลแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความรู้สึกออกมาในระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง และน้อย จะเห็นได้ว่าความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากความคิดภายในนั้นสามารถที่จะวัดได้ด้วยเครื่องมือที่ออกแบบตามลักษณะความต้องการแห่งการวัด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไป

อดุลย์ศักดิ์ สุนทรโรจน์ (2546 : 19) กล่าวถึงการวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานหมายถึง ความรู้สึกชอบใจ พอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งสูงใจในด้านต่างๆของงานและผู้ปฏิบัติงานได้ตอบสนองความต้องการ ซึ่งจะมีผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีการเสียสละอุทิศร่างกายแรงใจและสติปัญญาในการทำงานอย่างเต็มที่ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนต้องมีความพึงพอใจ มีความสุขใจ และมีแรงจูงใจ

กาญจนา อรุณสุขรุจิ (2546 : 5) สรุปไว้ว่าความพึงพอใจเป็นการแสดงความรู้สึกดีใจยินดีของเฉพาะบุคคลในการตอบสนองความต้องการในส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยเหล่านั้นสามารถสนองความต้องการของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่จะเลือกปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ

สรุปได้ว่าการวัดความพึงพอใจเป็นการวัดความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนสามารถดำเนินการวัดได้โดยใช้การสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และตรวจสอบข้อมูลอื่น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง กรุงสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

พรพิมล บุญนิมิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างชุดการสอน เรื่องกฎหมายแพ่งสำหรับเยาวชน ในรายวิชา ส 043 กฎหมายนำรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการสร้างชุดการสอนดังนี้ 1) สืบวิจัยปัญหาของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษาคู่มือครู หลักสูตร 2) ดำเนินการสร้างชุดการสอน 3) นำชุดการสอนไปทดสอบหาประสิทธิภาพ 4) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดการสอน ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนจากชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01

เพชรไทย หุ่นทอง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนสำหรับการเรียนแบบศูนย์การเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพเกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80 / 80 และนอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนสำหรับการเรียนแบบศูนย์การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุกัญญา ร้อยพิลา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการพัฒนาหลักสูตร 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาทดลองใช้ พบว่านักเรียนมีความพอใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนคิดว่าเนื้อหาของเรื่องที่เรียนทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นอีสานและรักท้องถิ่นอีสานมากที่สุดและนักเรียนชอบสื่อที่ครูนำมาใช้สอนเรื่องนี้มากที่สุด

สุภาภรณ์ ทิพย์สุวรรณ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แบบเรียนเป็นคู่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) ชุดการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่สูงกว่าการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้ชุดการเรียนแบบเรียนเป็นคู่สูงกว่าการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จินตนา ท่วมกลาง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 6 พลังงานและสารเคมี จำนวน 13 ชุด สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหน้าคาโนนแจง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 83.82/85.01 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พอลดี สมสะอื้น (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างการสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนตามปกติ ของนักเรียน โรงเรียน โนนสะอาดพิทยาสรรค์ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่สอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากต่อการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน

วันเพ็ญ มีคำแสน (2544 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอนสื่อผสม เรื่อง ทวีปเอเชีย : ดินแดนแห่งความแตกต่าง โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดการสอนสื่อผสม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการสอนสื่อผสม 3) การทดลองใช้ชุดการสอนสื่อผสม 4) การประเมินชุดการสอนสื่อผสม ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุดการสอนสื่อผสม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและได้ลงมือปฏิบัติจริง ชุดการสอนมีประสิทธิภาพ 86.11/86.16 ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการสอนสื่อผสม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนด้วยชุดการเรียนรู้สื่อผสม

อักษรรศรี มรกต (2544 : 54-58) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมประกอบการ์ตูน เรื่องพลังงานในชีวิตประจำวันสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 35 คน พบว่าชุดการเรียนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์กำหนดคือ 80/80และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นจากการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัมพร เต็มดี (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ 4) ประเมินและปรับปรุงแก้ไข ผลการทดลองพบว่านักเรียน ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่น ชุมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ80.10/80.25 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รู้สึกรักและภูมิใจ ในท้องถิ่นของตนมากขึ้น และนักเรียนมีความสามารถในการทำชิ้นงาน อยู่ในระดับดี

หทัยรัตน์ อินดี (2544 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้สร้างชุดการเรียนรู้โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) สำรวจความต้องการ และข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างชุดการเรียนรู้และหาประสิทธิภาพการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ 4) ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 80/80 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยหลังใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนรู้ ด้านความคิดเห็นพบว่า นักเรียนชอบเรียนจากการเรียน โดยการใช้ชุดการเรียนรู้ มีความสุขกับการทำกิจกรรม ส่วนครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าชุดการเรียนรู้มีประโยชน์กับนักเรียนมาก

ชาดา เจริญวิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอน เรื่อง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นตามเกณฑ์ 85/85 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ชุดการสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคุณภาพจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ ที่ดีถึงดีมากและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 85/85

นพพรชัย เพชรมณี (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการ สอนที่พัฒนาขึ้นตามเกณฑ์ 85/85 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพจากการประเมินของ ผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับที่ดีมากและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 85/85

กุลลาภ หงษ์ทอง (2546 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาความ ต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ ชุดการเรียนรู้ 4) ประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ผลการทดลองพบว่า นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ชุดการเรียนรู้มีเนื้อหา 7 เรื่อง คือกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา กฎหมายเกี่ยวกับการจราจรทางบก กฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการทางทหาร กฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติดให้โทษ กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองความ ประพฤติ ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.86/80.13 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนน หลังใช้ชุดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนใช้ นักเรียนมีพฤติกรรมกระเสาะแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานจนอยู่ในระดับที่สมบูรณ์ มีความสนใจ และกระตือรือร้นต่อการเรียนจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก

พรทิพย์ กิจรพล (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง ทรัพยากรน้ำ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง “ทรัพยากรน้ำ” มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ คือ 85.9/85.1 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องทรัพยากรน้ำ มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนภายหลังการสอนแตกต่างก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วาสนา สุกหล้า (2548 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า นี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเกษม อำเภอตระการพืชผล สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 84.33/83.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

กาญจนา เพ็ญสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) รายงานการใช้ชุดการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทรน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) ชุดการสอนคิดแบบโยนิโส มนสิการ วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 85.44/82.73 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วัฒนา เจริญผล (2551 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย วิชาวสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัส ส 33101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนด่านแม่คำมันพิทยาคม จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนด่านแม่คำมันพิทยาคม จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพได้ชุดการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 87.11/87.93 แสดงว่าชุดการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.13 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียน พบว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตย วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัส ส 33101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับดีมาก

อัญชลี ไชยดี (2551 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 39 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนเรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ มีประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดยรวมเท่ากับ 83.17 / 83.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอนอยู่ในระดับมาก

นพมาศ กะภูทิน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เรื่อง เศรษฐศาสตร์นำรู้ กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเกาะระยอง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนเรื่องเศรษฐศาสตร์นำรู้ กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งในส่วนของ ผลสัมฤทธิ์ของชุดการสอนย่อยแต่ละชุด และผลสัมฤทธิ์ของชุดการสอนเรื่องเศรษฐศาสตร์นำรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนเรื่องเศรษฐศาสตร์นำรู้ ด้วยการสอนแบบศูนย์การเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านการมีส่วนร่วมในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.94 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สมโภชน์ รุรานูช (2553 : บทคัดย่อ) ได้รายงานผลการใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านประปาดิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดการสอนแบบ ศูนย์การเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 86.96 / 86.41 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนแบบศูนย์

การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเท่ากับ 0.6835 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6835 หรือคิดเป็นร้อยละ 68.35

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ซึ่งหมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1982 : Abstract) ได้หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในระดับประถมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ การวางแผนการสอนและวิธีสอน แต่ไม่มีความแตกต่างกันด้านทัศนคติที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา และผู้เรียนโดยมากชอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชอร์ตเตอร์ (Shorter. 1982 : Abstract) ได้สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อแนะนำประสบการณ์ ด้านวิชาชีพเกษตรกรรม เรื่อง การใช้จ่ายของนักเรียน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้กับการสอนตามปกติ

ออร์ตันและซูซาน (Orton & Susan. 1997 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบชุดการสอน โดยใช้สื่อการเรียนมัลติมีเดียมาใช้สอนในเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียน โดยนำชุดการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอน โดยให้นักเรียนไม่ต้องมีการเผชิญหน้ากันจะมีการสังเกตและพิจารณาจากผลงานของนักเรียนที่เรียนจากชุดการสอน ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพ โดยจะช่วยให้เห็นนักเรียนค้นพบรูปแบบของจำนวนและ เข้าใจความจริงของจำนวนและได้แสดงถึงประโยชน์ในการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเนื้อหาที่ยาก

ชาร์จ (Schart. 2000 : Abstract) ได้ทำการวิจัย เรื่องผลการรับรู้ของการออกแบบการเรียนการสอน โดยใช้ชุดการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์เพื่อทดลองการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าและผลกระทบจากการพัฒนาชุดการเรียนรู้โดยใช้การออกแบบระบบการเรียนการสอน (Instructional System Design : ISD) เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนจากการใช้ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ มีการวัดทัศนคติการออกภาคสนาม และการใช้แหล่งทรัพยากรบุคคล สื่อผสมและเทคนิคพิเศษ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของการ

พัฒนาชุดการเรียนรู้โดยการออกแบบระบบการเรียนการสอนในรายวิชาการเรียนการสอนมากกว่าร้อยละ 90 และทำให้นักศึกษามีผลการเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยมร้อยละ 46.09 ระดับดี ร้อยละ 43.8 ระดับปานกลางร้อยละ 9.3 และงานวิจัยนี้ช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนดีขึ้น

ฟาร์คาส (Farkas, 2002 : 1243-A) ได้ทำการวิจัยผลของวิธีการสอนแบบปกติและการสอนโดยใช้ชุดการสอน ที่มีต่อการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ การเอาใจใส่ในการเรียนและความสามารถในการแปลความหมายของนักเรียนชั้นปีที่ เจ็ด ผลการวิจัยพบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ชุดการสอนที่มีสื่อหลากหลาย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแปลความหมายดีขึ้น

สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากที่สุดซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถตามศักยภาพของบุคคลโดยการใช้ชุดการเรียนรู้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง กรุงสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ